OFFERYNNAU STATUDOL CYMRU

2005 Rhif 368 (Cy.34)

LLYWODRAETH LEOL, CYMRU

Rheoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) 2005

Wedi'u gwneud - -	*22 Chwefror 2005*
Yn dod i rym - -	*1 Ebrill 2005*

Mae Cynulliad Cenedlaethol Cymru drwy arfer y pwerau a roddwyd iddo gan adrannau 13, 32, 105 a 106 o Ddeddf Llywodraeth Leol 2000(**1**), adrannau 39 a 58 o Ddeddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004(**2**), ac, ar ôl ymghynghori yn unol ag adran 39(2) o'r Ddeddf honno, ag Archwilydd Cyffredinol Cymru, y cymdeithasau hynny o awdurdodau lleol y mae'n ymddangos iddo eu bod yn ymwneud â hyn a'r cyrff hynny o gyfrifwyr y mae'n ymddangos iddo eu bod yn briodol, drwy hyn yn gwneud y Rheoliadau a ganlyn —

Enwi a chychwyn

1.—(1) Enw'r Rheoliadau hyn yw Rheoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) 2005 a deuant i rym ar 1 Ebrill 2005.

(2) Mae'r Rheoliadau hyn yn gymwys i Gymru'n unig.

Dehongli a chymhwyso

2.—(1) Yn y Rheoliadau hyn —

ystyr "awdurdod tân ac achub" ("*fire and rescue authority*") yw awdurdod a gyfansoddwyd drwy gynllun o dan adran 2 o Ddeddf Gwasanaethau Tân ac Achub 2004 neu gynllun y mae adran 4 o'r Ddeddf honno'n gymwys iddo(**3**);

ystyr "blwyddyn" ("*year*") yw'r 12 mis sy'n diweddu ar 31 Mawrth;

ystyr "corff llywodraeth leol" ("*local government body*") yw corff llywodraeth leol yng Nghymru y mae angen archwilio'i gyfrifon yn unol â Phennod 1 o Ran 2 o Ddeddf 2004 heblaw bwrdd prawf lleol a sefydlwyd o dan adran 4 o Ddeddf Cyfiawnder Troseddol a Gwasanaethau Llys 2000(**4**);

ystyr "cyngor cymuned" ("*community council*") yw cyngor cymuned neu gyngor tref yn unol ag adran 27 o Ddeddf 1972;

(**1**) 2000 p.22.
(**2**) 2004 p.23.
(**3**) 2004 p.21.
(**4**) 2000 p.43. *Gweler* adrannau 12 a 59 o Ddeddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004.

ystyr "Deddf 1972" ("*the 1972 Act*") yw Deddf Llywodraeth Leol 1972(**5**);

ystyr "Deddf 1989" ("*the 1989 Act*") yw Deddf Llywodraeth Leol a Thai 1989(**6**);

ystyr "Deddf 1998" ("*the 1998 Act*") yw Deddf y Comisiwn Archwilio 1998(**7**);

ystyr "Deddf 2003" ("*the 2003 Act*") yw Deddf Llywodraeth Leol 2003(**8**);

ystyr "Deddf 2004" ("*the 2004 Act*") yw Deddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004(**9**);

ystyr "diwrnod gwaith" ("*working day*") yw diwrnod nad yw'n ddydd Sadwrn, yn ddydd Sul, yn Ddydd Nadolig, yn Ddydd Gwener y Groglith nac yn unrhyw ddiwrnod arall sydd yn ŵyl y banc yng Nghymru;

ystyr "hysbysiad drwy hysbyseb" ("*notice by advertisement*") yw hysbysiad a gyhoeddir yn un neu fwy o bapurau newyddion lleol sy'n cylchredeg yn ardal y corff llywodraeth leol; ac

ystyr "Rheoliadau 1996" ("*the 1996 Regulations*") yw Rheoliadau Cyfrifon ac Archwilio 1996(**10**);

(2) Ystyr unrhyw gyfeiriad yn y Rheoliadau hyn at y "swyddog ariannol cyfrifol" yw —

(a) y person sydd, yn rhinwedd adran 151 o Ddeddf 1972, yn gyfrifol an weinyddu materion ariannol corff llywodraeth leol neu, os nad oes neb yn gyfrifol felly, y person sy'n gyfrifol am gadw cyfrifon corff o'r fath, neu

(b) os nad yw'r person y cyfeirir ato ym mharagraff (a) yn alluog i weithredu oherwydd absenoldeb neu salwch, aelod o staff y person hwnnw a enwebwyd gan y person hwnnw at ddibenion adran 114 o Ddeddf Cyllid Llywodraeth Leol 1988(**11**) neu, os na wnaed enwebiad o'r fath o dan yr adran honno, y person a enwebwyd gan y person hwnnw at ddibenion y Rheoliadau hyn.

(3) Mae'r Rheoliadau hyn yn gymwys i bob corff llywodraeth leol.

(4) Mae rheoliadau 10(1), 12 i 15 a 17(1), gyda'r holl addasiadau angenrheidiol, yn gymwys i gyfrifon swyddog y mae angen archwilio ei gyfrifon yn rhinwedd adran 38 o Ddeddf 2004.

Dirymu ac arbed offerynnau

3.—(1) Yn ddarostyngedig i baragraff (2) dirymir yr offerynnau canlynol —

(a) Rheoliadau 1996; a

(b) Rheoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Diwygio) (Cymru) 2001(**12**).

(2) Arbedir y Rheoliadau ym mharagraff (1) i'r graddau y maent yn gymwys i gyfrifon ar gyfer y flwyddyn ariannol sy'n diweddu ar 31 Mawrth 2005 ac archwilio'r cyfrifon hynny.

Cyfrifoldebau dros reoli mewnol a rheolaeth ariannol

4.—(1) Y corff llywodraeth leol fydd yn gyfrifol am roi system gadarn o reoli mewnol ar waith a sicrhau ei bod yn hwyluso arfer swyddogaethau y corff hwnnw yn effeithiol a bydd yn cynnwys

(a) trefniadau ar gyfer rheoli risg; a

(b) rheoli ariannol digonol ac effeithiol.

(**5**) 1972 p.70.
(**6**) 1989 p.42.
(**7**) 1998 p.18.
(**8**) 2003 p.26.
(**9**) 2004 p.23.
(**10**) O.S. 1996/590.
(**11**) 1988 p.41.
(**12**) O.S. 2001/3760.

(2) Rhaid i'r corff llywodraeth leol gynnal adolygiad o leiaf unwaith mewn blwyddyn ar effeithiolrwydd ei system o reoli mewnol, a rhaid cynnwys datganiad ar reoli mewnol, a baratowyd yn ôl arferion priodol, lle bo'n berthnasol (**13**), ynghyd ag —

(a) unrhyw ddatganiad o gyfrifon y mae'n rhwym arno i'w gyhoeddi yn unol â rheoliad 10, neu

(b) unrhyw ddatganiad o gyfrifon os yw'r cyngor yn penderfynu gwneud hynny, unrhyw gyfrifon incwm a gwariant, datganiad o falansau neu gofnodion o dderbyniadau a thaliadau y mae'n rhwym arno i'w cyhoeddi neu eu harddangos yn unol â rheoliad 11.

Cofnodion cyfrifyddu a systemau rheoli

5.—(1) Yn ddarostyngedig i baragraffau (3) a (4) ac i'r graddau nad ydynt yn gwrthdaro â'r paragraff hwn neu ag unrhyw gyfarwyddiadau a roddir gan gorff llywodraeth leol i'w swyddog ariannol cyfrifol, y swyddog hwnnw fydd yn penderfynu ar ran y corff ar ôl ystyried, lle bo'n briodol, arferion priodol —

(a) cofnodion cyfrifyddu y corff, gan gynnwys ffurf y cyfrifon a'r cofnodion cyfrifyddu atodol; a

(b) ei systemau rheoli cyfrifyddu,

a bydd y swyddog hwnnw yn sicrhau bod y systemau rheoli cyfrifyddu a benderfynir gan y person hwnnw yn cael eu dilyn a bod cofnodion cyfrifyddu'r corff yn cael eu diweddaru a'u cynnal yn unol â gofynion unrhyw ddeddfiad ac arferion priodol.

(2) Rhaid i'r cofnodion cyfrifyddu a benderfynir gan y swyddog ariannol cyfrifol ar ran corff llywodraeth leol yn unol â pharagraff (1)(a) fod yn ddigonol i ddangos trafodion ariannol y corff ac i alluogi'r swyddog ariannol cyfrifol i sicrhau bod unrhyw ddatganiad o gyfrifon, cyfrifon incwm a gwariant, datganiad o falansau neu gofnod o dderbyniadau a thaliadau a gwybodaeth ychwanegol sydd i'w darparu ar ffurf nodiadau i'r cyfrifon, yn ôl y digwydd, a gânt eu paratoi o dan y Rheoliadau hyn, yn cydymffurfio â'r Rheoliadau hyn.

(3) Rhaid i'r cofnodion cyfrifyddu a benderfynir gan y swyddog ariannol cyfrifol ar ran corff llywodraeth leol yn unol â pharagraff (1)(a) gynnwys yn benodol —

(a) cofnodion o ddydd i ddydd o'r holl symiau o arian a dderbynnir ac a warir gan y corff a'r materion y mae'r cyfrifon incwm a gwariant neu'r derbyniadau a thaliadau yn ymwneud â hwy;

(b) cofnod o asedau a rhwymedigaethau'r corff; ac

(c) cofnod o incwm a gwariant y y corff mewn perthynas â hawliadau a wnaed ganddo, neu sydd i'w gwneud ganddo, am gyfraniad, grant neu gymhorthdal gan Gynulliad Cenedlaethol Cymru, unrhyw Weinidog y Goron neu gorff efallai bod Cynulliad Cenedlaethol Cymru neu'r Gweinidog hwnnw yn talu symiau o arian iddo.

(4) Rhaid i'r systemau rheoli cyfrifyddu a benderfynir gan y swyddog ariannol cyfrifol ar ran corff llywodraeth leol yn unol â pharagraff (1)(b) gynnwys —

(a) mesurau i sicrhau bod trafodion ariannol y corff yn cael eu cofnodi cyn gynted ag y bo'n rhesymol ymarferol ac mor gywir ag sy'n rhesymol bosibl, mesurau i alluogi rhwystro a chanfod anghywirdebau a thwyll, a'r gallu i ailgyfansoddi unrhyw gofnodion a gollwyd;

(b) dynodi dyletswyddau swyddogion sy'n ymwneud â thrafodion ariannol a rhannu cyfrifoldebau'r swyddogion hynny mewn perthynas â thrafodion arwyddocaol;

(c) gweithdrefnau i sicrhau nad yw symiau anghasgladwy, gan gynnwys dyledion drwg, yn cael ei diddymu ac eithrio gyda chymeradwyaeth y swyddog ariannol cyfrifol, neu aelod

(**13**) *Gweler* adran 21(2) o Ddeddf Llywodraeth Leol 2003 (p.22), a Rheoliadau Awdurdodau Lleol (Cyllid Cyfalaf a Chyfrifyddu) (Cymru) 2003 (O.S. 2003/3239 (Cy. 319) fel y'i diwygiwyd gan Rheoliadau Awdurdodau Lleol (Cyllid Cyfalaf a Chyfrifyddu) (Cymru) (Diwygio) 2004 (O.S. 2004/1010 (Cy.107)).

o staff y person hwnnw a enwebwyd at y diben hwn, ac y dangosir y gymeradwyaeth yn y cofnodion cyfrifyddu; a

(ch) mesurau i sicrhau y rheolir risg yn briodol.

Archwilio mewnol

6. Rhaid i gorff llywodraeth leol gynnal system ddigonol ac effeithiol o archwilio mewnol i gofnodion cyfrifyddu yn fewnol a'i system o reoli mewnol, a hynny yn unol â'r arferion archwilio mewnol priodol, a rhaid i unrhyw swyddog neu aelod o'r corff hwnnw, os yw'r corff yn ei gwneud yn ofynnol —

(a) trefnu bod dogfennau'r corff sy'n ymwneud â'i gofnodion cyfrifyddu a chofnodion eraill ar gael fel y mae'n ymddangos i'r corff hwnnw ei fod yn angenrheidiol at ddibenion yr archwiliad; a

(b) rhoi'r cyfryw wybodaeth ac esboniad y mae'r corff hwnnw'n ystyried eu bod yn angenrheidiol at y diben hwnnw.

Datganiad o gyfrifon

7.—(1) Rhaid i gorff y mae paragraffau (3) a (4) yn gymwys iddynt baratoi yn unol ag arferion priodol ddatganiad o gyfrifon am bob blwyddyn gyda rhagair esboniadol a fydd yn cynnwys —

(a) datganiad o bolisïau cyfrifyddu;

(b) datganiad o gyfrifoldebau am y datganiad o gyfrifon;

(c) y datganiadau cyfrifyddu canlynol hynny sy'n berthnasol i swyddogaethau corff llywodraeth leol —

(i) cyfrif refeniw cyfunol;

(ii) cyfrif refeniw tai;

(iii) mantolen gyfunol;

(iv) datganiad o holl symud cronfeydd wrth gefn;

(v) datganiad o lif arian;

(vi) cyfrifyddu grŵp a datganiadau ariannol grŵp yn unol ag arferion priodol;

(vii) unrhyw ddatganiadau eraill sy'n ymwneud â phob cronfa arall y mae'n ofynnol i'r corff o dan unrhyw ddarpariaeth statudol gadw cyfrifon ar wahân mewn perthynas â hi;

(ch) nodiadau i'r cyfrifon.

(2) Rhaid rhoi gyda'r datganiad sy'n ofynnol gan baragraff (1) nodyn o nifer y cyflogeion yn y flwyddyn y mae'r cyfrifon yn berthnasol iddi y disgynnodd eu tâl ym mhob cromfach o raddfa mewn lluosrifau o £10,000 gan ddechrau gyda £60,000; ac, at y dibenion hynny, ystyr "tâl" yw pob swm a dalwyd i gyflogai neu aelod, neu pob swm a all ddod i law cyflogai neu aelod, ac mae'n cynnwys symiau sy'n ddyledus fel lwfansau treuliau (i'r graddau y mae modd codi treth incwm arnynt yn y Deyrnas Unedig), ac amcangyfrif o werth ariannol unrhyw fuddiannau eraill a gafodd cyflogai neu aelod heblaw mewn arian parod.

(3) Mae'r paragraff hwn yn gymwys i'r cyrff canlynol —

(a) cyngor sir neu gyngor bwrdeistref sirol yng Nghymru;

(b) cyd–awdurdod;

(c) pwyllgor awdurdod lleol yng Nghymru (gan gynnwys cyd–bwyllgor o ddau awdurdod lleol neu fwy yng Nghymru);

(ch) Awdurdod Parc Cenedlaethol ar gyfer Parc Cenedlaethol yng Nghymru;

(d) awdurdod heddlu ar gyfer ardal heddlu yng Nghymru;

(dd) awdurdod tân ac achub.

(4) O ran cyngor cymuned, os yw incwm neu wariant gros (p'un bynnag yw'r uchaf) ar gyfer y flwyddyn yn £1,000,000 neu fwy, neu os oedd felly ar gyfer y ddwy flynedd yn union cyn hynny, bydd gofynion paragraffau (1) a (2) uchod yn gymwys i'r cyngor hwnnw mewn perthynas â'r cyfnod hwnnw.

(5) Os yw'n ofynnol i gyngor sir neu gyngor bwrdeistref sirol gan adran 74 o Ddeddf 1989 i gynnal Cyfrif Refeniw Tai, rhaid i'r datganiad o gyfrifon sy'n ofynnol gan baragraff (1) gynnwys nodyn a baratowyd yn unol ag arferion priodol mewn perthynas ag unrhyw Lwfans Atgyweiriadau Mawr a dalwyd i'r cyngor sir neu gyngor bwrdeistref sirol o dan adran 31 o Ddeddf 2003 yn rhoi manylion incwm a gwariant ac unrhyw falans ar unrhyw gyfrif a ddefnyddiwyd i gofnodi'r grant.

(6) Mae'r rheoliad hwn yn gymwys i gyfrifon am y flwyddyn sy'n diweddu ar 31 Mawrth 2006, a'r blynyddoedd sy'n dilyn.

Datganiadau cyfrifyddu eraill

8.—(1) Rhaid i gorff y mae paragraff (2) yn gymwys iddo baratoi, yn unol ag arferion priodol gyfrif incwm a gwariant a mantolen y corff ar gyfer pob blwyddyn.

(2) Mae'r paragraff hwn yn gymwys i'r cyrff canlynol —

(a) awdurdod iechyd porthladd; a

(b) pwyllgor cynllunio trwyddedu; a

(c) bwrdd draenio mewnol.

(3) O ran cyngor cymuned, os yw incwm neu wariant gros (p'un bynnag yw'r uchaf) ar gyfer y flwyddyn, ac ar gyfer y ddwy flynedd yn union cyn hynny, yn llai na £1,000,000 ac os oedd:

(a) yn £100,000 neu fwy ar gyfer y flwyddyn ac ar gyfer pob un o'r ddwy flynedd yn union cyn hynny ac os yw'r cyngor yn penderfynu hynny, rhaid i'r cyngor baratoi datganiad o gyfrifon yn unol ag arferion priodol ar y ffurf a bennir yn rheoliadau 7(1) a (2); neu

(b) yn £100,000 neu fwy ar gyfer y flwyddyn ac ar gyfer pob un o'r ddwy flynedd yn union cyn hynny, rhaid i'r cyngor baratoi cyfrif incwm a gwariant a datganiad o falansau'r cyngor o ran y cyfnod hwnnw ar y ffurf a bennir mewn unrhyw Ffurflen Flynyddol fel sy'n ofynnol gan arferion priodol; neu

(c) yn llai na £100,000 ar gyfer y flwyddyn neu ar gyfer unrhyw un o'r ddwy flynedd yn union cyn hynny, rhaid i'r cyngor baratoi yn unol ag unrhyw Ffurflen Flynyddol ac ar y ffurf a bennir ynddi, fel sy'n ofynnol gan arferion priodol;

(i) cofnod o dderbyniadau a thaliadau'r cyngor mewn perthynas â'r cyfnod hwnnw; neu

(ii) cyfrif incwm a gwariant a datganiad o falansau'r cyngor mewn perthynas â'r cyfnod hwnnw.

(4) Mae'r Rheoliad hwn yn gymwys ar gyfer y flwyddyn sy'n diweddu ar 31 Mawrth 2006, a'r blynyddoedd sy'n dilyn.

Llofnodi a chymeradwyo datganiad o gyfrifon etc

9.—(1) Rhaid i gorff llywodraeth leol sicrhau —

(a) bod y datganiad o gyfrifon, neu

(b) os nad oes angen paratoi datganiad o gyfrifon, bod y cyfrif incwm a gwariant a'r datganiad o falansau, neu